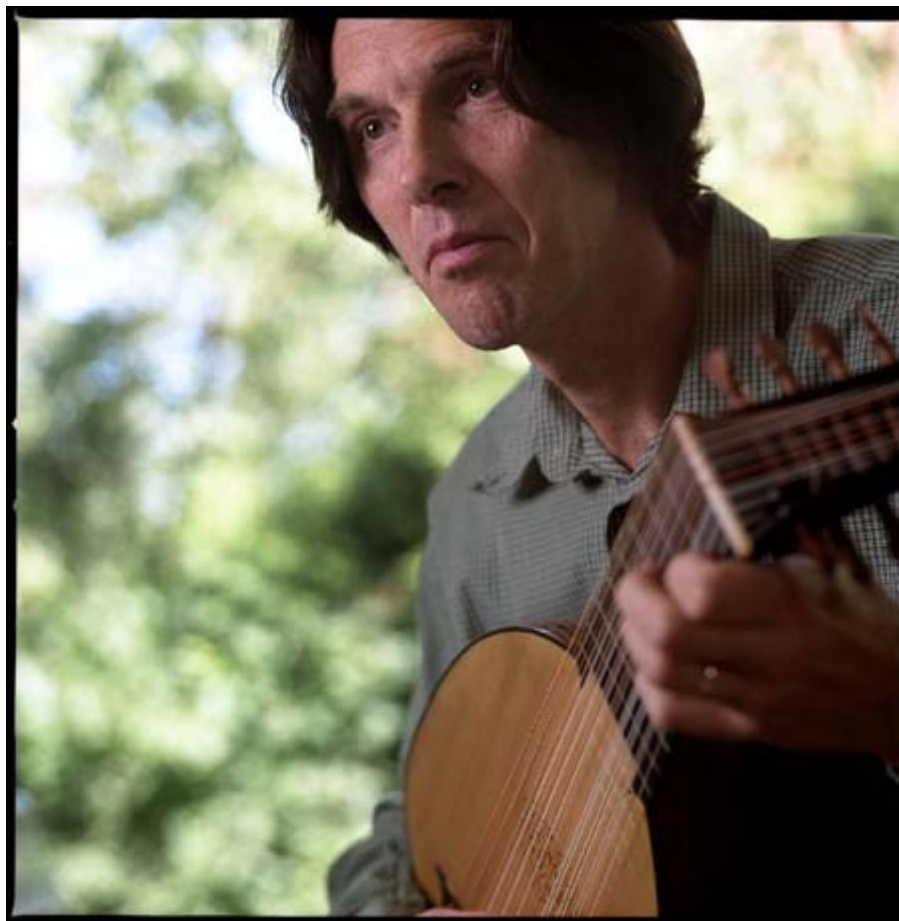

Historie 1629 op rijm en melodie

door Wim Hagemans

Zaterdag 11 september 2004 - Een uniek concert, zaterdag in Den Bosch: met vijf geuzenliederen over het beleg van 1629. Om de schrik voor de Spanjaarden erin te houden. Of zo maar, als een stukje geschiedenis op rijm en muzieknoden. Dat kon de bevolking, die voor een groot deel analfabeet was, tenslotte een stuk gemakkelijker tot zich nemen en onthouden.

Prof. Louis Grijp
(Foto Vincent Boon)

In de 17e eeuw verschenen in de Nederlanden tal van gedichten, liedjes en liederen over grote gebeurtenissen. Alleen al over het beleg en de verovering van Den Bosch in 1629 zijn er rond de vijftig bewaard gebleven. „Maar misschien waren er nog wel veel meer. Papier was schaars. De meeste liedblaadjes eindigden op de wc.“

Professor Louis Grijp (50) is bijzonder hoogleraar in de Nederlandse liedcultuur in verleden en heden. Hij stelde het programma samen van een uniek, door de Stadspijpers georganiseerd concert van geuzenliederen en muziek van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, aanstaande zaterdag in de voormalige Sint-Jacobskerk in Den Bosch.

Er worden onder andere vijf liederen ten gehore gebracht die als thema de verovering van Den Bosch hebben. „Het zijn wel allemaal liedjes van juichende protestanten, die in het noorden werden gemaakt. Vanuit Den Bosch hoorde je niets. Geen hoera, maar ook geen ander geluid. Het bleef daar stil.“

Opvallend

Liederhielden in de 17e eeuw de herinnering levend aan belangrijke mijlpalen in de geschiedenis. Het Meertens Instituut in Amsterdam, waar Grijp onderzoeker is, heeft ze allemaal in een databank. „Die liedjes laten zien wat mensen belangrijk vonden. De hoeveelheid liedjes over Den Bosch is echt opvallend. Velen hoopten dat na de inname van Den Bosch heel Brabant zou worden terugveroverd op de Spanjaarden. Er blijkt nog een 'Nieuw Bossche Geuse-Liedboek' gedrukt te zijn rond 1750, dus meer dan honderd jaar na het beleg. Kun je nagaan hoezeer het beleg van 1629 tot de verbeelding heeft gesproken.“

De ensembles Camerata Trajectina, waarin Grijp zelf meespeelt, en La Caccia, en de dansgroep Fiori de Folia vertolken zaterdag op authentieke wijze liederen uit de tijd van Jeroen Bosch, rond 1500, tot de Vrede van Munster in 1648.

Papen

In veel van de geuzenliederen kwam de zogeheten Bossche stedenmaagd voor, vertelt Grijp. „Velen hadden al naar haar hand gedongen, maar uiteindelijk had pas Frederik Hendrik succes. Er is ook een lied waarin Den Bosch wordt voorgesteld als 'de Bossche non'.”

De Hollandse Geuzen steken in de liederen de loftrumpet over Frederik Hendrik en vervloeken de 'papen'. In 'Een nieu Liedt van de Bossche Maecht' klaagt de maagd Den Bosch bij de koning van Spanje over Frederik Hendrik, een 'minnaar' die haar zou willen verkrachten. Zij smeekt om hulp, die de koning echter niet kan bieden. Het spotlied wordt gezongen op de melodie van 'Maximilianus de Bossu'. Grijp: „Dat was een heel bekende deun van een ander klaglied over een Spaanse legeraanvoerder. Het liedje over de maagd wordt zaterdag gezongen door twee van onze zangers: een mannen- en een vrouwenstem. Het is bijna cabaret.“

Psalmmelodieën

Bij de geuzenliederen werd meestal geen nieuwe melodie geschreven. Doorgaans verwezen de liedteksten naar de melodie van een bestaand lied. „Die melodieën kun je nu niet altijd meer terugvinden. Dat is erg jammer. Veel liederen waren geschreven op psalmmelodieën. Dat was bij uitstek protestantse muziek”, aldus Grijp.

En populaire muziek, die iedereen gemakkelijk kon meezingen. „De liedjes werden gezongen in de huiskamer, in de kroeg en op straat. En als er muziekinstrumenten in de buurt waren, werden die erbij gehaald.“

De liederen worden op het concert van zaterdag begeleid door instrumenten die in de 16e en de 17e eeuw populair waren. Grijp speelt luit en citer. „Frederik Hendrik speelde trouwens zelf ook luit. Hij had als student les gehad in Leiden. Maar ik geloof niet dat zijn familie echt muzikaal was.“

Concert 'De Bossche Triumph', zaterdag 11 september in de Sint-Jacobskerk. Aanvang 19.45 uur. Kaarten é 9,50 euro verkrijgbaar bij Bosch Ticket, Theater aan de Parade, tel. 0900-33727233, of vanavond vanaf 19 uur aan de kerk.

GEUZENLIED 1629

Een nieu Liedt van de Bossche Maecht.

MAEGHT:

„Philippus, Coningh van Spangien goet,
Tot u doen ick mijn klachten,
Soo ghy my nu gheen bystant doet,
Soo moet ick heel versmachten,
Ick wort ghequelt van een minnaer,
Dat heeft gheduyrt soo menich Jaer,
Hy soeckt my te verkrachten.“

CONINGH:

„'s Hertogen-bosch, hout u constant,
En wilt doch niet versaghen,
Ick sal u haest'lick doen bystant,
En dat in korte daghen,
Ick sal u helpen waer ick kan,
Ick heb noch hondertduysent man,
Die wil ick voor u waghén.“

MAEGHT:

„Ick sorgh ghy hebt te langh gebeyt,
Wat wilt ghy nu beginnen,
Nu den Prins sterck begraven leyt,
Meynt ghy hem t' overwinnen?
Al quaemt ghy met u gantsche macht,
't Is alom niet, ten helpt gheen kracht,
Wilt u eerst wel versinnen.“

CONINGH:

„Den Geus maekt my den kop so dol,
Mijn hert dat smelt van binnen,
Oldenzeel, en die stadt Grol,
Moest ick hem laten winnen,
Verlies ick nu den Bosch playsant,
Zoo sorgh ick voor gheheel Brabant,
Wat sal ick gaen beginnen?“

UIT: Een Nieu Geuse Liedt-Boeck, Haarlem 1645

Bron: Brabants Dagblad zaterdag 11 september 2004